

Ett av de unike bildene av Maria og Vidkun Quisling Bjørn Furuborg fikk da han i 1970 besøkte Maria Quisling i leiligheten på Frogner i Oslo.

Bjørn Furuborg er «Den unge mannen» i «Maria Q»:

Spilles på Nationaltheatret i levende live

Det er ikke alle forunt å bli spilt på Nationaltheatret i levende live. Bjørn Furuborg fra Kristiansand er en av de få. Kveld etter kveld har han blitt fremstilt som «Den unge mannen» i Cecilie Løveids stykke om Vidkun Quislings gåtefulle kone Maria i oppsetningen «Maria Q». Men for den meget krigshistorisk interesserte Furuborg har det vært en noe blandet fornøyelse å gjenoppleve en av sine mange spennende ungdomsopplevelser fremstilt på scenen.

AV
KÅRE STOVELAND

Historien om hvordan urmaker-mester og optiker Bjørn Furuborg havnet på Nationaltheatrets scene er lang. Den starter på slutten av 1960-tallet mens unge Bjørn oppholdt seg i Oslo. Allerede da var hans historiske samlerinteresse vakt, og vissheten om at den gåtefulle kona til en av krigshistoriens hovedpersoner i Norge, Vidkun Quisling, befant seg i tredje etasje i en herskabelig leiegård på Frogner i Oslo, ble en utfordring.

Han hadde også opplysninger om at hun var i økonomiske vanskeligheter, og ønsket å selge enkelte gjenstander. Etter flere forsøk slapp han til slutt inn til Maria Quisling. Det skjedde første gang den 23. oktober 1970, og senere ble det til sammen ti besøk.

Dette fikk dramatikeren Cecilie Løveid nyss om da hun arbeidet med stykket om Maria Quisling. Hun hadde timelange samtaler med Bjørn Furuborg som i detalj fortalte om sine møter med Maria og inntrykkene fra leiligheten og livet i Erling Skjalgsonsgate. Lite ante Furuborg at Cecilie Løveid senere med stor dikterisk frihet brukte ham selv som en av personene i stykket.

– Hva fortalte du Cecilie Løveid?

– Blant annet at det tok meg over tre år å komme innenfor døra i Erling Skjalgsonsgate der Maria Quisling bodde i nest total isolasjon. Det skjedde gjennom et gammelt NS-medlem

som forberedte en minnehøytidelighet ved Vidkun Quislings grav ved Gjerpen kirke. Med denne mannen som inngangsbillett ringte vi på Maria Quislings dør. Den hadde tre låser, sikkerhetslenke og på dørskiltet stod «Fru Bang» – som var pikenavnet til Quislings mor. Etter en uendelighet av tid hørte vi stemmen til hushjelpen som i dørglotten spurte hvem vi var, og hva vi ville. Etter ca. 20 minutters parlamentering hørte vi en annen stemme som spurte hva det var som skjedde.

For Bjørn Furuborg var det en utrolig opplevelse bare å høre stemmen til den gåtefulle, mystiske Maria Quisling. Etter nye tyve minutters parlamentering gjennom dørsprekken med sikkerhetslenken på, slapp de inn i leiligheten, og han ble fullstendig blendet av den fantastiske kunsten som dekket alle veggene, byster av Vidkun Quisling og glass som hadde tilhørt tsar Nikolai II. Hun antydte samtidig at hun og hennes familie tilhørte den russiske lavadel.

– Jeg ble som sagt fullstendig blendet. Det var som å komme femti år tilbake i tiden. Samtidig tenkte jeg hele tiden på hvordan jeg skulle klare å komme tilbake for å få bedre tid til å oppleve den spesielle atmosfæren og de unike historiske gjenstandene.

Sjansen kom i form av hushjelpen fra Mysen og et kinobesøk med Furuborg etter mye om og men fikk henne med på. Hun levde nesten like isolert som sin hustru og måtte ha fru Quislings motstrebende tillatelse

se til kinobesøket. Men dermed var det gjort.

Etter kinoen fikk Furuborg det hemmelige ringesignalet til den lukkede leiligheten – to lange, og tre korte – som bare noen ganske få innvidde, lege og advokat, kjente til. Etter dette ble det flere besøk til Erling Skjalgsonsgate, og etter hvert la den ensomme, isolerte husfruen mer og mer beslag på den unge mannens tid.

– Jeg tror hun fattet interesse for meg fordi hun skjønnte jeg hadde ganske store kunnskaper om hennes avdøde mann. Hun hadde behov for å snakke om alt det som hadde skjedd. Jeg husker vi satt ved det store stuebordet, og mange ganger holdt hun meg i hånden under samtalen, som etter hvert ble meget fortrolig. På den tiden hadde hun som nevnt økonomiske problemer. Hun var fortsatt bitter over det som hadde skjedd, hun snakket fortsatt gebrokkent, var ensom og ofte kledd i en litt sjuskete morgenkåpe. Jeg tror jeg var en av de få som ble fortrolig med henne. Jeg fikk hele hennes livshistorie, bl.a. om den skjebnesvangre kvelden hun traff ham som senere skulle bli hennes mann, og også selve symbolet på en landsforræder, i den ukrainske byen Karkov der Vidkun Quisling deltok i Fritjof Nansens store hjelpeprosjekter.

Da Bjørn Furuborg så Cecilie Løveids stykke på Nationaltheatret ble han overrasket over at forfatteren hadde brukt så mange av hans opplysninger og beskrivelser i stykket.

– Det var også en merkelig opplevelse å se seg selv som ung mann i en rolle på selveste Nationaltheatret, sier han. Det var også med litt blandede følelser jeg konstaterte at mine opplysninger var brukt med stor dikterisk frihet. Mange detaljer stemte ikke. Mitt bilde av Marias leilighet hadde brent seg inn i minnet, og var overhodet ikke det scenebildet jeg møtte på teatret. Men teatersjef Ellen Horns Maria-skikkelse var på mange må-

Bjørn Furuborg med noen av de tingene han fikk av Maria Quisling da han som en av de få fikk besøke henne i den isolerte leiligheten i Oslo. (Foto: Arild Jakobsen)

Maria Q
AV CECILIE LØVEID

Bjørn Furuborg er blitt en av personene – «Den unge mannen» – i Cecilie Løveids teaterstykke «Maria Q» på Nationaltheatret.

ter imponerende, og tatt i betraktning de mange dikteriske friheter og detaljer som ikke stemte, så var forestillingen til tider veldig bra og interessant. – Stykkets hovedide var vel å gi et bilde av den gåtefulle og ensomme Maria Quisling. Stemmen Cecilie Løveids Maria med den Maria du opplevde for 25 år siden?

– Jeg har tenkt mye på det. Ikke på grunn av de store detaljene om akkurat de

som har pågått i Aftenposten i lang tid. Cecilie Løveid er blitt kritisert for ikke å gi et riktig bilde av Vidkun Quislings kone. Ikke vet jeg om hun har prøvd å gi en tilnærmet dokumentarisk bilde av Maria, eller om «Maria Q» mer er et psykologisk drama. Personlig mener jeg vel at når hun traff noen av de få personer som virkelig hadde møtt Maria, burde hun kanskje brukt deres opplysninger på en riktigere måte.

– Jeg kan ikke si hva som egentlig skiller Cecilie Løveids Maria og den Maria jeg møtte, fortsetter Furuborg. Men jeg kan si litt om den Maria Quisling jeg traff et titalls ganger i 1970. Det var en Maria som hadde låst seg inn og nærmest barrikadert seg i en leilighet i 30 år. En Maria som den første tiden etter frigjøringen nesten ikke kunne bevege seg ute blant folk fordi hun ble mobbet på det groveste. Det fortelles at hun tok på seg de styggeste klærne på grunn av spyttklysende. Egentlig skjønnte hun vel ikke helt hva hennes mann drev med før og under krigen. Hun var selv et totalt upolitisk menneske. Jeg sier ikke dette for å noen måte å unnskyldes henne, men for å forklare litt av bakgrunnen for det mennesket jeg møtte trede år etter.

Og det mennesket Bjørn Furuborg møtte i den herskabelige leiligheten på Frogner var en gammel russisk dame i utendelighet som hele tiden gikk og tenkte på fortiden. Hun ble aldri ferdig med den. Hun hadde fortsatt behov for å snakke om det som hadde skjedd. Og etter hvert ble den unge kristiansander en av de få hun åpnet seg for.

– Jeg kom veldig nær henne. Hun betrodde meg mange ukjente detaljer fra sitt samliv med den mannen som ble tidens største landsforræder. Bl.a. at han aldri var brutal mot henne. Men jeg fikk aldri noen sympati med Vidkun Quisling selv om jeg fikk stor sympati for hans hustru, denne gamle utenlandske damen som det meste av sitt liv skulle bli sittende isolert i et fremmed land og mer og mer leve i fortiden – en fortid hun aldri helt forstod.